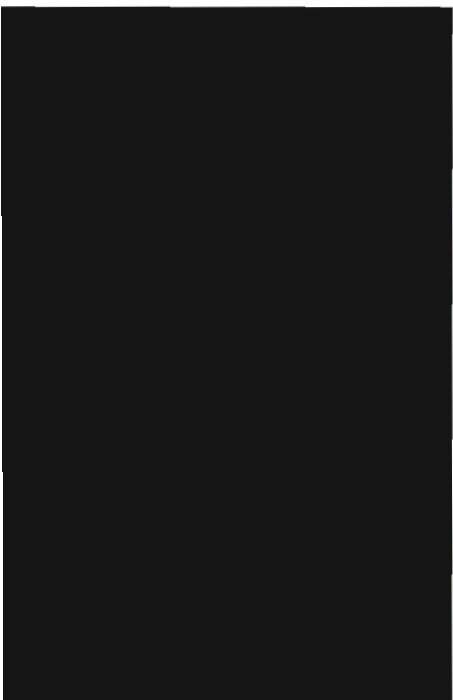


Låt Kevins död bli en

Söndagen den 16 augusti hittas fyraårige Kevin död vid stranden av Kyrkviken i Arvika. Mycket snart står det klart att det inte handlar om en olyckshändelse, Kevin har strypts till döds. Den 2 november presenterar polisen den chockerande sanningen: Förövarna är två småpojkar, fem och sju år gamla.

Det gäller att berätta om det som hänt så att det blir begripligt för människor, säger *Helena Tjerneng*, kurator vid barn- och ungdomsmottagningen i Arvika. Alla vet nu vad som hänt och det råder ett slags lugn och förståelse bland Arvikaborna. Många förstår att barn som dödar själva är offer.

PsykologTidningen träffar Helena Tjerneng och *Maths Wensmark*, psykolog vid barn- och ungdomspsykiatriska kliniken vid Centralsjukhuset i Karlstad och medlem i klinikens pressgrupp, för att tala om vad den tragiska händelsen inneburit för dem som varit involverade i krisarbetet kring Kevin-fallet och hur de ser på orsakerna till att det under 90-talet inträffat ytterligare två liknande fall, ett i England och ett i Norge.



Det var här vid stranden av Kyrkviken i Arvika fyraårige Kevin hittades död, ihjälslagen av två små pojkar han lekte med. En händelse som skakat inte bara Arvika utan hela landet.

FOTO: ROLF CARLSON/PRESSBILD

Helena Tjerneng har i egenskap av teamledare för barn- och ungdomspsykiatriska team Väst i Värmland tagit på sig uppgiften som presstalesman, en uppgift som hon aldrig tidigare haft.

– Kevins död har överhuvudtaget medfört att vi engagerats i uppgifter som varit helt nya för oss. Vi hade till exempel inte tidigare varit med om den här typen och mängden av polisförhör med barn.

Med ”vi” menar hon den del av öppenvårdsteamet som är stationerad i Arvika, bland annat två psykologer, en familjeterapeut, hon själv som kurator och en sjuksköterska.

Redan en vecka efter upptäckten av Kevins döda kropp, då polisen deklarerade att ett av spåren var ett ”barnspår”, anade de som arbetade på BUP i Arvika, att de skulle involveras i arbetet kring fallet på ett eller annat sätt.

– Länets PKL-grupp (psykologisk katastrofledning) tog tidigt kontakt med oss. Då gällde det inte i första hand arbete med enskilda barn utan mer allmänt kris- och katastrofarbete, som stöd till skolor och förskolor samt till barnfamiljer.

– De närmast berörda skolorna fick genom PKL-gruppens försorg extra personal som i första hand skulle stödja lärare och annan personal för att de i sin tur skulle vara beredda att möta barnen och deras frågor, berättar Maths Wensmark.

Bollplank för polisen

Särskilt i Dottevikområdet, där både Kevin och de båda pojkarna bodde, fick lärarna många frågor av oroliga barn. Man samtalande om ilska, om döden, om att vara vänner och ovänner och annat som kretsade kring det som hänt.

– När en så förfärlig händelse inträffar i barnets egen miljö, en miljö de känner till och kan placera rent fysiskt – det handlade ju om deras lekplats – väcker det självfallet starka reaktioner, förklarar Maths Wensmark.

Öppenvårdsmottagningen i Arvika har sedan länge haft ett väl utbyggt samarbete med polisen, berättar Helena Tjerneng. Då polisen började koncentrera sitt intresse till vissa barn – de båda bröderna, som sedan visade sig skyldiga, betraktades till exempel tidigt under utredningen som huvudvittnen – ville de ha hjälp av barnpsykiatrisk expertis.

– De ville diskutera med oss om hur man skulle förstå saker barnen sagt, hur man skulle bemöta dem, hur mycket man rimligtvis kunde pressa ett barn, hur långa förhör ett barn klarar av och så vidare.

Personal från BUP, i första hand en psykolog och en familjeterapeut, satt utanför förhörssrummet och tittade och lyssnade på videospelningar av förhören för att kunna



gripa in och komma med synpunkter. En viktig uppgift var att ha ett slags barnpsykiatrisk koll på hur barnen mådde.

Sammanlagt förhöordes 100-tals barn i åldern 5 till 15 år.

En annan viktig del av krisarbetet var att så långt möjligt försöka förhindra ryktes-spridning och falska beskyllningar och utpekanden, ett arbete som främst föll på PKL-gruppen. Det var också de som i ett tidigt skede hade huvudansvaret för presskontakt-erna i frågor som inte berörde själva polis-arbetet.

Gott betyg till pressen

Presskonferenser hölls med jämna mellanrum för att hela tiden hålla press och allmänhet informerade och därmed dämpa ryktes-

väckarklocka



– När klyftorna i samhället ökar är det de mest utsatta familjerna som drabbas hårdast, säger kuratorn Helena Tjerneng och psykologen Maths Wensmark, här vid Klarälven i Karlstad.

FOTO: CHRISTER HÖGLUND

floran och de konsekvenser dessa rykten kunde få för enskilda människor.

– Helt lyckades vi naturligtvis inte, men jämfört med hur det kunde ha varit kom vi en god bit på väg, säger Helena Tjerneng.

Då polisutredningen var klar höll även BUP och socialförvaltningen egna presskonferenser.

Och för ovanlighetens skull får press och övriga medier ett gott betyg. Med några få undantag har medierna skött sig väl, anser hon:

– Vi har också vädjat till pressen och bett dem inse sitt ansvar när det gäller att påverka allmänhetens attityder.

En alldeles särskild eloge ger Helena Tjerneng Arvika Nyheter, ortstidningen som varit till stor hjälp när det gällt att sprida

vederhäftig information. Hon nämner också kyrkans stora insatser i krisarbetet. Under långa perioder har kyrkan haft öppet hus samtidigt som prästen *Cecilia Nahfeldt* ställt upp för samtal med oroliga barn och föräldrar.

– Det primära för oss på BUP har trots allt varit att finnas till hands för de familjer som behövt barnpsykiatrisk hjälp, betonar Helena Tjerneng.

Hela hösten har man arbetat med Kevins och de båda brödernas familjer. Utöver det har man haft ett antal familjer som sökt hjälp med anledning av det som hänt.

Händer det mig?

Nu då polisutredningen är klar och alla vet att det var två barn som dödade Kevin kommer alla frågorna: Kan det hända mig? Kan jag råka lika illa ut som Kevin eller bli så arg att jag dödar någon då vi leker? Föräldrar ringer och frågar hur de ska handskas med barnens aggressioner.

Polisens något olyckliga formulering att ”det var en lek som urartade”, tillbakavisas bestämt av Helena Tjerneng.

– Så var det inte. Vilket barn som helst slår inte ihjäl sin lekkamrat. Det är ett avvikande beteende och handlar om barn som inte kan kontrollera sin aggressivitet. Vad det är i just de här pojkarnas liv som fått dessa olyckliga konsekvenser får den pågående barnpsykiatriska utredningen utvisa.

Maths Wensmark berättar att han i sitt arbete ofta får frågor från oroliga föräldrar om hur de ska uppfostra sina barn för att lära dem handskas med sin aggressivitet.

– För det första bör man bekräfta aggressiviteten, menar han. Prata med barnen om att man visst får vara arg samtidigt som man som vuxen sätter gränser för hur man får och inte får bete sig när man är arg.

Men det är också viktigt, anser han, att man inte bara talar med föräldrarna om aggressionerna utan också om empati. Hur man kan lära barnen att leva sig in i hur andra människor känner och tänker. Medkänsla är en motvikt till destruktivitet.

Helena Tjerneng varnar dock för en ny 70-talstrend, där man inte låter barnen leka med pistoler eller läsa Kalle Anka. Barn behöver komma i kontakt med sin aggressivitet, menar hon. Det kan de göra med hjälp av leken.

Till inlevelseförmåga och kännedom om de egna aggressionerna vill hon foga en god självbild. Så rustat kan barnet möta konflikter och motgångar utan att tappa kontrollen.

Lynchstämning

Det är mycket ovanligt att barn dödar barn. Men under 90-talet har ytterligare två fall väckt stor uppmärksamhet. 1993 dödades två elvaåriga pojkar i Liverpool tvååriga James Bulgar och ett år senare dödades femåriga

Silje i Trondheim av några jämnåriga kamrater.

De här fallen hanterades mycket olika. Medan det i England uppstod rena lynchstämmningen, lyckades man i Norge skapa en stämning av förståelse utan krav på straff och hämnd. De engelska elvaåringarna dömdes däremot till livstids fängelse.

– Det engelska och de nordiska samhällena skiljer sig åt både när det gäller rättssystem och familjestöd, konstaterar Maths Wensmark. I Sverige, liksom i övriga Norden, finns inget stöd i lagen att döma små barn till fängelse.

Vad är det då som gör att vi just under 1990-talet haft tre fall där barn gripit till detta yttersta våld?

– Det förekommer i dag mycket våld i samhället som barn kommer i kontakt med på olika sätt och inte minst via medierna, säger Maths Wensmark.

– Den social nedrustningen har pågått under hela 90-talet, tillägger Helena Tjerneng. Och vi vet att det drabbat barnen i första hand.

Hon ger några exempel: Större klasser och dagisgrupper gör att barnen lämnas mer åt sig själva, resurser riktade till barn och barnfamiljer skärs ner. Det är också allt svårare för utsatta familjer att få en stöd- eller kontaktfamilj. Köerna till de barnpsykiatriska mottagningarna ökar i hela landet samtidigt som man saknar pengar och personal att möta de växande behoven.

– Det här drabbar de sämst ställda familjerna med de sämsta nätverken hårdast. Familjerna hänvisas till sig själva.

Väckarklocka

Det är ingen slump, tror Maths Wensmark, att man i Arvika från kommunens sida nu börjat diskutera en inventering av behoven ute i bostadsområdena. Man har också talat om att eventuellt flytta ut BVC-verksamhet till så kallade familjecentraler med gemensamhetslokaler, daghem och fritidshem i anslutning till varandra.

– Barn behöver fler vuxna – inte bara föräldrarna – i sin närhet både i offentlig verksamhet och i grannskapet.

Samhälleliga förklaringar säger naturligtvis inget bestämt om det enskilda fallet. Men Helena Tjerneng och Maths Wensmark tycker ändå att den tragiska händelsen i Arvika kan tjäna som en väckarklocka:

– Vi har levt med illusionen att det här är ett bra land för barn att växa upp i och så inträffar detta. Kanske kan det leda till att vi vuxna blir mer uppmärksamma på barnens och barnfamiljernas behov. När klyftorna i samhället växer är det alltid de sköraste familjerna som drabbas värst. ■

Maja Ahlroos